

31.10.2024

Oikeusministeriön lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi nettonollateollisuuden hankkeiden yhteyspisteestä ja strategisten nettonollahankkeiden etusijasta aluehallintoviraston lupakäsittelyssä

Ympäristöministeriö on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa otsikkoasiassa. Esitysluonnoksessa ehdotetaan muutettavaksi ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annettua lakia (898/2009). Ehdotetuilla säännöksillä toimeenpantaisiin ja täydennettäisiin nettonollateollisuutta koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen sääntelyä.

Ehdotettuun lakiin lisättäisiin säännökset kansallisesta nettonollateollisuuden hankkeiden yhteyspisteviranomaisesta ja sen tiedonsaantioikeudesta sekä nettonollateollisuuden hankkeiden määräaikojen seurannasta ja pidentämisestä. Lisäksi lakiin lisättäisiin säännökset strategisten nettonollahankkeiden etusijasta ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisissa lupamenettelyissä sekä hakijan velvollisuudesta toimittaa strategiseksi nettonollahankkeeksi tunnustamista koskeva hakemus ja päätös tiedoksi yhteyspisteviranomaiselle.

Oikeusministeriö toteaa lausuntonaan seuraavan.

Yhteyspisteviranomaisen tehtävät

Ehdotetun 2 f §:n mukaan Itä-Suomen aluehallintovirasto toimii nettonollateollisuuden hankkeiden yhteyspisteviranomaisena, joka vastaa nettonollateollisuuden asetuksen 6 artiklan 1 kohdassa säädetyistä tehtävistä. Esitysluonnoksen mukaan asetuksen 6 artiklassa keskitetyn yhteyspisteen yleiseksi tehtäväksi säädetään nettonollateollisuuden hankkeiden lupamenettelyjen helpottaminen ja koordinointi.

Esitysluonnoksen mukaan nettonollateollisuuden hankkeiden toimivaltaisia viranomaisia arvioidaan olevan aluehallintovirastot, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto, kunnan ympäristö- ja rakennusvalvontaviranomaiset, ELY-keskukset, Museovirasto, ympäristöministeriö sekä Energiavirasto.

Hallintolain (434/2003) 8 §:n mukaan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkailleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa sekä vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin. Neuvonta on maksutonta. Jos asia ei kuulu viranomaisen toimivaltaan, sen on pyrittävä opastamaan asiakas toimivaltaiseen viranomaiseen.

Vaikutusarviointien mukaan yhteyspisteviranomaiselle tulisi myös velvollisuus tarjota neuvontaa, vaikka tätä ei suoraan säännöskohtaisissa perusteluissa todetakaan. Oikeusministeriö toteaa, että tämä poikkeaa siitä

Postiosoite Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite Besöksadress

Meritullinkatu 10
00170 Helsinki
Finland

Puhelin Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet E-post, internet

kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

hallintolain lähtökohdasta, että toimivaltainen viranomainen antaa neuvontaa. Säännöksen perusteluja olisi hyvä täydentää siltä osin, miten hallinnon asiakkaan asianmukainen neuvonta järjestetään yhteyspisteviranomaisen ja toimivaltaisen viranomaisen välillä.

Määräaikaisten seuranta

Ehdotetun 2 g §:n mukaan yhteyspisteviranomaisen on seurattava nettonollateollisuuden hankkeiden lupamenettelyille säädettyjä määräaikoja, ja voi pidentää niitä asetuksessa säädetyin edellytyksin. Toimivaltaisen viranomaisen on esitettävä nettonollateollisuuden hankkeiden yhteyspisteviranomaiselle ehdotuksensa toimivallassaan olevan lupa-asian käsittelyn määräajan pidentämisestä, sekä perustelut pidentämiselle.

Oikeusministeriön käsityksen mukaan määräajan pidentämisen tarve johtunee lähinnä siitä, että toimivaltainen viranomainen tarvitsee lisää aikaa asian käsittelemiseksi, ja aloite määräajan pidentämiselle pitäisi tulla juuri toimivaltaiselta viranomaiselta yhteyspisteviranomaisen sijaan. Pykälää voisi selkeyttää 2 ja 3 momentin järjestyksen muuttaminen toisinpäin. Toimivaltaisen viranomaisen näkökulmasta vaikuttaisi myös haastavalta se lähtökohta, että yhteyspisteviranomainen vaikuttaisi voivan säännöksen perusteella päättää itsenäisesti määräaikaisten pidentämisestä myös vastoin toimivaltaisen viranomaisen ehdotusta. Hallintolain 23 §:stä seuraa jo vaatimus asian käsittelemiseksi ilman aiheutonta viivytystä. Myös ehdotetulla etusijasääntelyllä pyritään jouduttamaan nettonollateollisuuden hankkeiden käsittelyä toimivaltaisissa viranomaisissa. Lähtökohtaisesti sääntely siten jo turvaa mahdollisimman viivytyksetöntä käsittelyä, eikä toimivaltaisen viranomaisen tulisi tehdä perusteettomia määräajan pidennyspyyntöjä.

Oikeusministeriö pitää hyvänä sitä, ettei esitysluonnoksen perusteella toimivaltaisille viranomaisille erikseen säädettäisi seuraamuksia määräaikaisten ylitystilanteista.

Asiakirjojen toimittaminen

Ehdotetun 2 i §:n mukaan strategiseksi nettonollahankkeeksi tunnustamista hakevan on lähetettävä tunnustamista koskeva hakemus ja päätös tiedoksi nettonollateollisuuden hankkeiden yhteyspisteviranomaiselle. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan tarkoituksenmukaisemmalta menettelytavalta vaikuttaisi, että hakijan sijaan tunnustamisesta päättävä viranomainen toimittaisi mainitut asiakirjat yhteyspisteviranomaiselle. Säännöksen sanamuoto ”lähetettävä tiedoksi” vaikuttaisi viittaavan myös tiedoksiantoon, josta asiassa ei kuitenkaan oikeusministeriön käsityksen mukaan ole kyse.

Tiedonsaantioikeus

Esitysluonnoksen 2 h §:ssä säädettäisiin nettonollateollisuuden hankkeiden yhteyspisteviranomaisen tiedonsaantioikeudesta niihin tietoihin, jotka ovat välttämättömiä yhteyspisteviranomaisen tehtävän hoitamiseksi. Pykälän perusteluissa ja säätämisyjärjestysperusteluissa on tunnistettu sinänsä asianmukaisesti pykälän yhteys yleiseen tietosuoja-asetukseen (EU) 2016/679 ja siinä säädettyihin henkilötietojen käsittelyperusteisiin. Perusteluissa on kuitenkin jonkin verran täsmennettävää.

Tiedonluovutussäännöksessä kyse on asetusta täsmäntävästä henkilötietojen käsittelyä koskevasta sääntelystä. Perusteluissa tulisi kuvata tietosuoja-asetuksen jättämien kansallisen liikkumavaran käyttöä. Tämä sisältää ensinnäkin sen, että esityksessä on osoitettava, mihin tietosuoja-asetuksen kohtaan ehdotettava henkilötietojen käsittelyä koskeva erityissääntely perustuu. Liikkumavaran käyttöä tulee myös perustella, eli

esityksessä tulee kertoa, miksi liikkumavaran käyttö on tarpeen juuri kyseisessä tapauksessa. Perustelut liikkumavaran käytölle löytyvät jo olennaisilta osin luonnoksen säätämisyjärjestysperusteluista.

Pykälän säännöskohtaisten perustelujen mukaan pykälä muodostaisi yhteyspisteviranomaiselle luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 (yleinen tietosuojasetus) 6 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaisen perusteen käsitellä henkilötietoja. Kyse on kuitenkin ennemminkin siitä, että säätämällä tiedonluovutuksesta käytetään tietosuojasetuksen 6 artiklan mahdollistamaa liikkumavaraa antaa kansallista sääntelyä henkilötietojen käsittelystä. Perusteluja tulisi täsmentää edellä kuvatulla tavalla liikkumavaran kuvauksella sen sijaan, että perusteluissa todetaan, että säännöksellä muodostettaisiin 6 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaisen perusteen käsitellä henkilötietoja.

Siltä osin kuin esityksessä katsotaan sääntelyä annettavan tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohdan perusteella tulee kiinnittää huomiota siihen, että kyseisen kohdan liikkumavaran perusteella annettavaan kansalliseen sääntelyyn liittyy tietosuojasetuksen 21 artiklassa säädetty rekisteröidyn oikeus henkilökohtaiseen erityiseen tilanteeseensa liittyvällä perusteella milloin tahansa vastustaa häntä koskevien henkilötietojen käsittelyä. Jatkovalmistelussa tulisikin arvioida, tulisiko pykälän sääntely kiinnittää tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan ja sitä kautta asetuksen 6 artiklan 2 ja 3 kohdan liikkumavaraan. Kyseiseen käsittelyperusteeseen ei liity edellä kuvattua rekisteröidyn vastustamisoikeutta.

Osastopäällikkö, ylijohdaja Johanna Suurpää

Erityisasiantuntija Kari Hämäläinen

VN/24355/2024-OM-18

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: